організацій, будь-яких громадських об'єднань, а також до фізичних осіб (але за їх письмовою згодою) [1, с.15].

Тому, на підставі викладеного можемо зробити такий висновок, що право адвоката на адвокатський запит є одним з фундаментальних, найбільш важливих його прав та одним з основних засобів отримання інформації та документів для адвоката. Але, на жаль, маємо зазначити той факт, що наразі існують певні проблеми та непорозуміння із повноцінною реалізацією адвокатами свого права на адвокатський запит, зокрема із вищезазначеними проблемами.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № 5076-VI.

2. Кренець О. Адвокатський запит: ефективність інструменту / Олександр Кренець. // Юридична практика. – 2019.

3. «Бути чи не бути» відповіді на адвокатський запит.[Електронний ресурс].Режим доступу: http://anapol.com.ua/statti/60-buty-chy-ne-buty-vidpovidi-na-advokatskyi-zapyt.html

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Курганський Олександр Валерійович***

Підберезна О.О.
студентка 2-го курсу магістратури
факультету прокуратури та слідства
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ЗАСУДЖЕНИХ В РАМКАХ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ ЗА ВИКЛЮЧНИМИ ОБСТАВИНАМИ

Перегляд судових рішень, зокрема, за виключними обставинами, які передбачені ч. 3 ст. 459 КПК України [1], є однією з основоположних гарантій прав засудженого у кримінальному провадженні та невід'ємним елементом, передбаченого статтею 6 Конвенції, права на справедливий суд.

Вже згаданою ч. 3 ст. 459 КПК України визначається виключний перелік обставин, за якими може бути переглянуте судове рішення будь-якої інстанції. Наразі однією з найбільш поширених підстав для перегляду рішень за виключними обставинами є встановлення міжнародною судовою

установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні даної справи судом. Зокрема, мова йде про рішення Європейського суду з прав людини (далі – «ЄСПЛ»). Водночас, вказане провадження не завжди, а й інколи взагалі не здатне забезпечити захист прав засуджених, на користь яких було постановлене рішення ЄСПЛ і яким констатовано відповідно порушення прав.

Проблема забезпечення права засудженого, зокрема, але не виключно, на справедливий суд в рамках перегляду справи за виключними обставинами на підставі рішень ЄСПЛ є недостатньо дослідженою та викликає досить багато дискусійних питань. Крім того, й вітчизняна судова практика з приводу цього питання не є усталеною.

Так, 12.03.2019 р. ЄСПЛ ухвалив остаточне рішення «Петухов проти України» (№ 2) (заява № 41216/13) [2], в якому було констатовано порушення Україною статті 3 Конвенції – Україною було призначено засудженому «непом'якшуване довічне позбавлення волі» (irreducible life sentence). Іншими словами, засуджені, яким винесено вирок з призначеним покаранням у вигляді довічного позбавлення волі, не знають з самого початку, що вони мають зробити для того, аби отримати право на звільнення, та за яких умов (подібні твердження були також висловлені ЄСПЛ у рішеннях по справах «Вінтер проти Сполученого Королівства», «Хатчінсон проти Сполученого Королівства») [3]. ЄСПЛ детально проаналізував вітчизняне законодавство, зокрема, в частині інституту помилування та амністії, як основних можливостей для звільнення та реабілітації особи. Проте визнав їх недостатніми і такими, що не забезпечують реалізацію права, передбаченого статтею 3 Конвенції, вказуючи на існування проблеми системного характеру, яка потребує вжиття заходів загального характеру.

Тож, так як ЄСПЛ встановив порушення Україною статті 3 Конвенції (при чому усунути таке порушення можна виключно запровадивши в законодавство України новий інститут умовно-дострокового звільнення осіб, засуджених до довічного позбавлення волі), це є підставою для перегляду справи за виключними обставинами.

Як визначено статтею 13 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [4], заходами загального характеру є ті, що спрямовані на усунення визначеної в рішенні ЄСПЛ проблеми системного характеру, зокрема шляхом внесення змін до вітчизняного законодавства, а також практики його застосування. Відносно заходів індивідуального характеру, то їх перелік наведений у статті 10 цього ж закону та, зокрема, включає в себе відновлення попереднього юридичного стану особи шляхом повторного розгляду справи судом, включаючи відновлення провадження у справі.

Таким чином, у випадку звернення засудженого до Верховного Суду із заявою про перегляд за виключними обставинами ухвалених щодо нього

судових рішень, суд буде зобов'язаний відкрити судове провадження та здійснити перегляд судових рішень національних судів. Виникає питання про те, яке рішення має постановити Верховний Суд при перегляді судових рішень, зокрема, по зазначеній справі В.С. Петухова? Так, суд повинен усунути виявлені порушення ЄСПЛ та створити для заявника належні юридичні гарантії шляхом призначення заявнику покарання у виді довічного позбавлення волі з можливістю його умовно-дострокового звільнення через певний строк.

Але ж суд має діяти лише у спосіб та в межах, визначених чинним законодавством, яке наразі не передбачає існування такого інституту як умовно-дострокове звільнення для засуджених до довічного позбавлення волі. Власне, на цьому етапі й виникає проблема захисту прав засуджених, особливо в частині формулювання прохальної частини захисником в заяві про перегляд рішення з вимогою передбачити можливість судом застосування цього інституту.

Крім того, ставиться під сумнів реальна ефективність судового рішення, винесеного на підставі такої заяви, в частині створення юридичних гарантій відновлення порушених прав. Мова вже йде про ілюзорність та абсолютну формальність захисту прав, як судом, так і захисником, в таких категоріях справ.

Вітчизняна судова практика також не знайшла єдиного підходу для вирішення цього питання. Зокрема, рішенням Вінницького міського суду по справі № 127/24266/19 від 11.10.2019 р. відмовлено в задоволенні клопотання засудженого та його захисника щодо можливості застосування інституту умовно-дострокового звільнення у світлі винесених рішень ЄСПЛ [5].

Втім рішенням Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області по справі № 308/1960/13-к від 21.02.2013 р. клопотання про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання призначеного у виді довічного позбавлення волі було задоволено (в той же час виникає питання його реальності його виконання, зокрема, за відсутності для цього нормативно-правових підстав) [6].

У ст. 27 Віденської конвенції про право міжнародних договорів (далі – «Віденська конвенція»), до якої у 1986 році приєдналася Україна, також зазначено: «Не можна посилатися на внутрішнє (національне) право для обґрунтування неможливості виконання міжнародного договору» [7].

Отже, враховуючи те, що відсутність у національному законодавстві України інституту умовно-дострокового звільнення від відбування довічного позбавлення волі не може бути виправданою підставою невиконання міжнародного договору, Верховний Суд все ж таки може не просто формально переглянути рішення національних судів, а й призначити засудженому, зокрема в аналізованій справі ЄСПЛ, покарання

у виді довічного позбавлення волі з можливістю застосування умовно-дострокового звільнення. Тобто сама відсутність в КК України механізму умовно-дострокового звільнення особи, якій призначено покарання у виді довічного позбавлення волі, не може слугувати підставою для незастосування цього інституту, якщо того вимагає відповідний міжнародний договір.

Така правова позиція висловлена в ухвалі ВСУ по справі № 5-4822к06 від 21.11.2006 р., зокрема суд зазначає: «…відповідно до ч.1 ст.10 Конвенції про передачу засуджених осіб, у разі продовження виконання вироку держава виконання вироку дотримується характеру і тривалості покарання, призначеного державою винесення вироку» і «…визначити можливість вирішення питання про умовно-дострокове звільнення ОСОБА_2 після відбуття 18 років позбавлення волі, доповнивши постанову рішенням такого змісту» [8; абз. 13].

Отже, з метою виконання завдань кримінального провадження, забезпечення реального захисту порушених прав осіб, суд під час перегляду рішень за виключними обставинами дійсно має керуватись міжнародними договорами, а в заяві захисник має вимагати винесення саме такого рішення судом. Але обираючи такий шлях, виникає проблема неможливості виконання такого судового рішення через відсутність жодного нормативного регулювання на національному рівні, а відтак – ілюзорне відновлення прав засудженого.

На думку автора, означена проблема все ж в першу чергу потребує вирішення на законодавчому рівні, адже вона має системний характер. Лише після цього має формуватися стабільна та послідовна судова практика у цій площині.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.

2. База даних «HUDOC». URL: http://hudoc. echr.coe.int/eng?i=001-191703 (дата звернення: 05.11.2019).

3. База даних «HUDOC». URL: http://hudoc. echr.coe.int/eng?i=001-122664 (дата звернення: 04.11.2019).

4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2006. № 30, Ст. 260.

5. База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/84964614 (дата звернення: 06.11.2019).

6. База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». http://reyestr.court.gov.ua/Review/29468252 (дата звернення: 06.11.2019).

7. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р. URL: https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118 (дата звернення: 05.11.2019).

8. База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: http:// www.reyestr. court.gov.ua/Review/344410 (дата звернення: 08.11.2019).

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Гуртієва Людмила Миколаївна***

Підгайна Н.Я.
студентка 2 курсу магістратури факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗАПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ АДВОКАТУРИ У НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Необхідність реформувати інститут адвокатури зумовлено прагненням України вступити до Європейського союзу і зміцнити свій зв'язок з демократичними принципами і культурними цінностями Об'єднаної Європи, які зокрема стосуються також професійної діяльності правозахисників.

Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатура України – недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому цим Законом [1].

Ще від початку незалежності України до інституту адвокатури була прикута особлива увага, так як неодноразово поступали скарги на організацію роботи органів адвокатського самоврядування, дотримання незалежності адвокатів у здійсненні професійної діяльності та втручання правоохоронних органів у роботу, що порушувало адвокатську таємницю. Це все показує про відсутність чітко прописаних норм законодавства у реалізації права громадян на отримання правової допомоги у суді, державних органах тощо.

Ще у 1995 році Україна зобов'язалася перед Радою Європи на законодавчому рівні визначити статус правозахисної професії та заснувати професійну асоціацію адвокатів. У 1999 році Парламентська Асамблея Ради Європи виразила свою думку із приводу не дотримання обіцянки із боку України та зазначила про відсутність чіткого розподілу не тільки між гілками